

Gabriela Ybarra

PÄIVÄLLISVIERAS

Suomentanut
Antero Tiittula

LURRA Editions

LURRA EDITIONS KIRJASTO

PÄIVÄLLISVIERAS

© Inés Ybarra

Gabriela Ybarra (s. Bilbao, Vizcaya, 1983) on Madridissa asuva ja työskentelevä baskilainen kirjailija. Koulutukseltaan hän on sosiaalisen median analyttikko. Hänen vuonna 2015 ilmestynyt autobiografinen esikoisteoksensa *Päivällisvieras* (*El Comensal*) on kuvaus tragediasta, joka kosketti paitsi koko hänen perhettään, myös koko baskilaista ja espanjalaista yhteiskuntaa, vuonna 1977. Tuona keväänä

baskien separatistijärjestö ETA:sta irtautuneet naamioituneet henkilöt tunkeutuivat Gabriela Ybarran isoisän kotiin ja aseella uhaten veivät hänet mennessään. Hetki oli viimeinen, jolloin Espanjan autonomisen Baskimaan yläluokkaan lukeutunut Javier de Ybarra y Bergé – Bilbaon entinen pormestari ja *El Correo* -sanomalehden perustaja – nähtiin elossa. Kuukausi myöhemmin hänet löydettiin raa’asti murhattuna pelto-ojasta Navarran maakunnasta. Hyvin korkeita lunnaita vaatineiden henkilöiden suorittama teko herätti laajaa kansainvälistä huomiota poliittisilla motiiveillaan ja herätti voimakkaan keskustelun poliittisen väkivallan perusteista niin Espanjassa kuin muualla. Gabriela Ybarra sitoo intiimissä teoksessaan yhteen kuusi vuotta ennen hänen syntymäänsä surmatun isoisänsä ja vuosikymmeniä myöhemmin syöpään sairastuneen äitinsä kohtaloprosessit. Kokonaisuudesta rakentuu nuoren ihmisen näkökulmasta kirjoitettu puolifiktiivinen kuvaus kahdesta erilaisesta henkilökohtaisesta surusta ja oman kansansa parista muualle Espanjaan muuttaneen perheen surusta ja sisäisen maanpaon vaikutuksesta kertojan kasvulliseen identiteettiin. Teos ilmentää myös käynnissä olleen yhteiskunnallisen sodan aiheuttamia tunteita hieman aiemmin kuolleen Francon jälkeisessä Espanjassa. *Päivällisvieras* sai ilmentyttyään Euskadin (Baskimaan) kirjallisuuspalkinnon vuonna 2016. Teoksen englanninnos *The Dinner Guest* oli Booker Prizen pitkällä listalla Britanniassa vuonna 2018. Espanjalaisen Ángeles González-Sinden ohjaama samanniminen elokuvaversio teoksesta valmistui vuonna 2022.

Gabriela Ybarra

PÄIVÄLLISVIERAS

**Suomentanut
Antero Tiittula**

LURRA Editions

Teoksen suomentamista on tukenut:

Lainaukset Robert Walserin teoksesta *Kävelyretki ja muita kertomuksia* suomentanut Ilona Nykyri.

© Gabriela Ybarra, 2015

Alkuteos: *El Comensal*, Penguin Random House Grupo Editorial

Published with special arrangements by The Ella Sher Literary Agency and Marianne Schönbach Literary Agency

LURRA Editions
www.lurraeditions.fi

Kansi ja taitto: Kim Söderström
Kansikuva: Adobe Firefly

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

Ilmestynyt ensimmäisen kerran vuonna 2024.

ISBN: 978-952-7380-49-9

Ernestinalle, Enriquelle, Inésille ja Leticialle

Ken kavahtamatta nähnyt on
pyökkejä keskellä hongikon?

ANTONIO MACHADO

Alkusanat

Tämä romaani hahmottelee vapaasti perheen historiaa, etenkin kirjan ensimmäinen osa, joka sijoittuu Baskimaahan ja kevääseen 1977, kuusi vuotta ennen syntymääni. Tuon vuoden touko-kesäkuussa isäni isä, isoisäni Javier, siepattiin ja murhattiin. Kuulin tarinan ensimmäistä kertaa, kun olin kahdeksan. Eräs luokkakaverini, joka oli tapausta hoitaneen syyttäjän lapsenlapsi, kertoi että hänen isoisänsä oli harannut minun isoisäni ruumiin Nerviónjoesta nuotalla, samanlaisella joilla Galiciassa pyydetään anjovista. Monta vuotta myöhemmin erään kuolinsyöntutkijan lapsenlapsi, toinen luokkakaverini toisessa koulussa, tunnusti minulle, että hänen isoisänsä oli tehnyt minun isoisälteni ruumiinavauksen sen jälkeen kun tämä oli löydetty käsistä ja jaloista sidottuna ja junan alle jääneenä läheltä Larrabasterran asemaa.

Pidin vuosikaudet näitä tarinoita tosina ja muodostin oman versioni sekoittaen ne keskusteluihin, joita olin kuullut kotona. Heinäkuussa 2012 aloin kuitenkin kokea tarvetta perehtyä tarkemmin isoisäni murhan yksityiskohtiin. Äitini oli menehtynyt vajaata vuotta aiemmin, ja hänen sairautensa johdosta isäni oli alkanut puhua kuolemasta outoon tapaan. Arvelin, että sieppauksella saattoi olla jotakin tekemistä asian kanssa. Kirjoitin isoisäni nimen Googleen ja vierailin lehtiarkistoissa. Tein lukemastani runsaasti muistiinpanoja: sanatarkkoja jäljennöksiä uutisista ja kommenteista. Mutta kuvittelemanı kohtaukset hiipivät silti kertomukseeni. Se, mitä seuraavilla sivuilla kerron, ei ole tarkka rekonstruktio isoisäni sieppauksesta eikä myöskään perheenı vaiheista ennen äitini sairautta, sen aikana tai sen jälkeen: joidenkin henkilöiden nimet on vaihdettu, ja useat katkelmat on seipitetty anekdoottien pohjalta. Mielikuvitus on ollut usein ainoa keino yrittäessäni ymmärtää.

ENSIMMÄINEN OSA

I

Kerrotaan että perheessäni joka aterialla istuu eräs ylimääräinen pöytävieras. Hän on näkymätön mutta läsnä. Hänellä on lautanen, lasi ja aterimet. Joskus hän ilmestyy ja heittää pöydän ylle varjon häivyttäen jonkun paikalla olijoista.

Ensimmäisenä katosi isäni isä.

Aamulla 20. toukokuuta 1977 Marcelina pani vesipannun liedelle. Odotellessaan veden kiehumista hän otti pölyhuiskun ja ryhtyi pyyhkimään posliineja. Yläkerrassa isoisäni meni suihkuun ja käytävän päässä, missä ovet muodostivat U-kirjaimen, kolme vielä kotona asuvaa sisarusta lepäsivät huoneissaan. Isäni ei enää asunut siellä, mutta hän oli välilaskulla New Yorkista päättänyt poiketa muutamaksi päiväksi Neguriin perheensä luo.

Ovikellon soidessa Marcelina oli kaukana ulko-ovesta. Hän oli juuri pyyhkimässä pölyjä

maljakosta, kun joku huusi kadulta: ”On satunut onnettomuus, avatkaa ovi!”, ja silloin hän juoksi keittiöön. Hän vilkaisi vesipannua, joka oli jo alkanut viheltää, ja avasi salvan vilkaisematta ovisilmään. Kynnyksen takana seisoivat neljä huppupäistä sairaanhoitajaa, jotka avasivat takkinsa paljastaen konepistoolinsa.

”Missä on don Javier?” yksi heistä kysyi. Hän osoitti kotiapulaista aseella, jotta tämä johdattaisi heidät isoisäni luo. Kaksi miestä ja nainen nousivat portaita. Neljäs jäi alakertaan vahtimaan ulko-ovea ja penkomaan papereita.

Isäni heräsi tuntiessaan, että jokin kylmä kosketti hänen jalkaansa. Hän avasi silmät ja näki, että joku mies nosti hänen lakanaansa aseensa piipulla. Huoneen toisella puolella oli nuori nainen, joka toisteli, että hän voisi olla rauhassa, häntä ei satutettaisi. Sitten tyttö tuli hitaasti sängyn luo, tarttui häntä ranteista ja kahlitsi ne sängyn pätyyn. Mies ja nainen lähtivät huoneesta jättäen isäni makaamaan yksin käsiraudoissa yläruumis paljaana ja kasvot kohti kattoa.

Kului puoli minuuttia, minuutti, ehkä kauemminkin. Määrittelemättömän ajanjakson kuluttua naamiotyypit palasivat huoneeseen.

Mutta tällä kertaa he eivät tulleet kahden; heillä oli mukanaan kaksi setääni sekä pieni tätini.

Isoisä oli edelleen suihkussa, kun hän kuuli jonkun huutavan ja jyskyttävän ovea. Hän sulki hanan, ja kun meteli ei lakannut, hän kääriytyi pyyhkeeseen ja työnsi päänsä käytävään nähdäkseen, mitä oli tekeillä. Naamioitunut mies oli painanut kyynärtaipeensa Marcelinan suulle ja piteli toisessa kädessä konepistoolia, jolla osoitti avoimeen oviaukkoon. Mies tuli kylpyhuoneeseen ja istui pöntön päälle. Hän kiskaisi kotiapulaista hameesta ja pakotti tämän polvilleen märälle lattialle. Vain muutaman sentin päässä isoisäni yritti siistiytyä asean heijastuessa peilistä. Hän kampasi ja pani geeliä, mutta kädet vapisivat niin, ettei hän saanut jakausta suoraan. Lopulta hän astui ulos kylpyhuoneesta ja otti mukaansa rukousnauhan, silmälasit, inhalaattorin sekä messukirjan. Hän solmi kravatin ja käveli konepistoolin tähdätessä häntä huoneeseen, jossa hänen lapsensa olivat.

Neljä sisarusta odottivat häntä kädet sänkyyn kytkettyinä ja katselivat, kuinka nainen kahlitsi myös Marcelinan ranteet. Hiljaisuuden täytti vesipannun vihellys.

Saatuahan kotiapulaisen kahlittua nainen meni alas keittiöön, siirsi pannun aluselle ja sammutti lieden. Yläkerrassa hänen toverinsa järjestelivät panttivankeja. Ensin he käskivät heidän siirtyä sängyn päätyjä kohti niin että keskelle jäi aukko. Sitten he ottivat kravatin isoisäni kaulasta ja istuttivat hänet keskelle.

Rotevin miehistä otti vyötäröllään riippuvasta laukusta kameran ja raotti kommandopipoaan silmien kohdalta katsoakseen etsimen läpi, mutta sen enempää isäni kuin setäni, tätini tai isoisäni eivät katsoneet häntä. Huppu-mies napsutteli sormiaan saadakseen heidän huomionsa ja onnistuttuaan lopulta painoi kolmesti laukaisinta.

Vielä ei ole selvinnyt, mihin ovat päätyneet sieppaajien perheestä ottamat valokuvat ja ne kolme pikakuvaa Ybarrasta, jotka he veivät mukanaan lähtiessään talosta.

”Voin vakuuttaa”, yksi pojista totesi, ”että emme ole saaneet todisteeksi yhtäkään niistä kolmesta isäni valokuvasta. Emme tiedä, mitä on tapahtunut niille tai sen puoleen kuville, jotka isästä otettiin perheen kanssa ennen kuin hänet vietiin. Niissä kuvissa me lapset, jotka olimme

Vuonna 1977 separatistijärjestö ETA:sta irtautuneet henkilöt tunkeutuivat Bilbaon entisen pormestarin Javier de Ybarra y Bergén kotiin vieden hänet mennessään.

Se oli viimeinen kerta, kun Ybarran perhe näki isoisänsä elossa. Poliittinen kidnappaus huipentui raakaan murhaan, josta tuli kansainvälinen mediatapaus.

Gabriela Ybarra yhdistää intiimissä kertomuksessaan isoisänsä julkisen tragedian yksityisempään suruun – äitinsä kamppailuun syöpää vastaan.

Teos sai Euskadin kirjallisuuspalkinnon vuonna 2016. Sen englanninnos oli Booker Prizen ehdokas vuonna 2018.

”Huimaava kuvaus koko elämää muuttavista ja koko yhteiskuntaan vaikuttavista suurista tekijöistä.”

The Guardian

LURRA EDITIONS KIRJASTO

